

Nog altijd een taboe

1,3 miljoen Nederlanders tussen de 16 en 65 jaar kampen met laaggeletterdheid. Van hen is twee derde van autochtone origine. Juist voor die Nederlanders is het nog altijd een groot taboe om toe te geven dat ze moeite hebben met lezen en schrijven. En dat ondanks het feit dat ze zich in de huidige informatiesamenleving steeds moeilijker kunnen redden. Hoe is dit taboe dan toch te doorbreken?

“De cijfers bevestigen bepaald niet de vooroordelen”, aldus Brit Hopmann, adviseur Leven Lang Leren en Laaggeletterdheid bij de Koninklijke Bibliotheek. “Daar komt bij dat veel laaggeletterden vinden dat ze geen probleem hebben. Het komt vaak pas naar buiten als er iets drastisch in de levenssituatie verandert, bijvoorbeeld een partner die wegvalt.”

Emmy Rijsdijk, accountmanager volwassenen van de OB Zoetermeer, ziet het landelijke beeld terug in haar bibliotheek. “Bij anderstaligen merken we het niet zo, maar bij moedertaalsprekers is de schaamte groot. Het wordt niet verwacht, omdat ze ‘gewoon Nederlander’ zijn. Ik spreek regelmatig mensen die het langer dan 20 jaar verborgen hielden. ‘Ik voel me zo verschrikkelijk dom’ is een uitspraak die je vaak hoort.”

Hopmann prijst daarom het werk van de Stichting Lezen en Schrijven, de organisatie die prinses Laurentien in 2004 oprichtte om laaggeletterdheid aan te pakken. “Zij doen ontzettend veel aan taboedoorbreking. Hard nodig, want het blijkt dat de motivatie bij volwassenen héél erg groot moet zijn om weer naar school te gaan. De Week van de Alfabetisering is een geweldig initiatief om daarvoor bewustwording te kweken.”

Volgens Matthijs van Kampen, projectleider van de Week van de Alfabetisering, is de week juist daarom voor iedereen bedoeld. “Voor de willekeurige Nederlander die met het thema in aanraking komt. Voor de laaggeletterde zelf die ontdekt dat hij niet de enige is, dat hij zich niet hoeft te schamen en dat er volop cursussen zijn. Maar ook voor intermediairs, bijvoorbeeld de schuldhulpverlener die ontdekt dat klanten steeds opnieuw in de problemen komen. En voor bedrijven en instanties, die misschien ontdekken dat hun taalgebruik toch net iets te moeilijk is.”

Toch blijft de vraag hoe je laaggeletterden bereikt als taal daarvoor misschien niet het beste middel is. Je kunt immers niet van deur tot deur gaan. Rijsdijk besteedt in Zoetermeer daarom extra aandacht aan de toeleiders. “Toeleiders zijn professionals die op plekken

werken waar je laaggeletterdheid kunt tegenkomen. Denk aan scholen, de schuldhulpverlening, de huisarts, het consultatiebureau, maatschappelijk werk. Je boekt heel veel winst als zij weten wat het is, hoe ze 't herkennen en hoe ze erop kunnen anticiperen.”

Een bijkomend probleem is dat laaggeletterdheid vaak van generatie op generatie wordt doorgegeven. “Daarom is de doorlopende lijn van kind naar jeugd naar volwassenen zo belangrijk”, stelt Rijsdijk. “Zet je voelsprietten uit als je voor kinderen langs de scholen gaat, de laaggeletterde ouders kom je dan vanzelf tegen.”

Hopmann vindt het van belang dat volwassenen de kans wordt geboden om te leren op de manier die bij hen past. “Voor de een is een vertrouwenspersoon belangrijk, die feedback geeft en motiveert. Een ander wil het liefst veel alleen doen, door online te oefenen. Taalles kan ook een manier zijn om het huis uit te komen, als stok achter de deur. De rol van vrijwilligers is daarin belangrijk, daar kun je een persoonlijke relatie mee opbouwen. Maar altijd werk je in combinatie met een professional. Juist het verbinden van professionele, non-professionele en online ondersteuning kan in de bibliotheek gebeuren.”